

04

EU-MIDIS

Apklausa apie mažumas ir
diskriminaciją Europos Sąjungoje

Lietuvių k.

2010 m.

Ataskaita „Data in Focus“ Policijos sustabdymai ir mažumos

Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra (FRA)

EU-MIDIS

APKLAUSA APIE MAŽUMAS IR DISKRIMINACIJĄ EUROPOS SĄJUNGOJE

KAS yra EU-MIDIS?

EU-MIDIS yra apklausa apie mažumas ir diskriminaciją Europos Sąjungoje (*European Union Minorities and Discrimination Survey*).

Tai pirma visą ES apimanti apklausa, kurioje dalyvaujančios imigrantų ir etninių mažumų grupės apklausiamos apie jų kasdien patiriamą diskriminaciją ir nusikalstamą persekiojimą.

Daugybė diskriminacijos ir persekiojimo atvejų lieka nepranešti. Daugelyje valstybių narių iki šiol surenkama per mažai duomenų apie mažumų grupių diskriminaciją ir persekiojimą. EU-MIDIS duomenys šiuo metu išsamiausiai nušviečia mažumų diskriminacijos ir persekiojimo mastą ES.

2008 m. į klausimyno klausimus atsakė iš viso 23 500 imigrantų ir etninių mažumų atstovų iš visų 27 ES valstybių narių.

Be to, norint palyginti atsakymus į kai kuriuos svarbiausius klausimus, dešimtyje valstybių narių apklausta dar 5 000 gyventojų daugumai priklausančių žmonių, gyvenančių tose pačiose vietovėse kaip ir mažumų atstovai.

Pokalbis su kiekvienu respondentu, kurio metu jam užduota įvairių konkrečių klausimų, truko nuo 20 minučių iki valandos.

Ketvirtoji „Data in Focus“ serijos ataskaita

Šioje ataskaitoje kalbama apie atvejus, kai apklausos respondentai buvo sustabdyti policijos, taip pat apie jų pasitikėjimą policija. Tai ketvirtoji EU-MIDIS serijos „Data in Focus“ ataskaita. Šios serijos ataskaitos skirtos konkrečios srities rezultatams pateikti.

EU-MIDIS ataskaitose „Data in Focus“ tik bendrais bruožais aptariami konkretūs apklausos rezultatai, jos skirtos skaitytojui supažindinti su svarbiausiais faktais.

Išsami EU-MIDIS pagrindinių rezultatų ataskaita (*EU-MIDIS: Main Results Report*) paskelbta 2009 m. gruodžio mėn. Joje skelbiama daugiau informacijos apie respondentų atranką ir kiekvienoje valstybėje narėje vykusių pokalbių vietas, taip pat išsamiai aprašomi per apklausą nustatyti įvairių sričių faktai.

Visos apklausos ataskaitos paskelbtos Agentūros interneto svetainėje (<http://fra.europa.eu/eu-midis>):

- *Data in Focus 1: The Roma* (Romai);
- *Data in Focus 2: Muslims* (Musulmonai);
- *Data in Focus 3: Rights Awareness and Equality Bodies* (Teisių supratimas ir lygybės institucijos);
- *EU-MIDIS: Main Results Report* (EU-MIDIS pagrindinių rezultatų ataskaita);
- Trumpai apie EU-MIDIS – įvadas į apklausą;
- *Full technical report* (išsami techninė ataskaita);
- *Survey questionnaire* (apklausos klausimynas).

ATASKAITA „DATA IN FOCUS 4“.

POLICIJOS SUSTABDYMAI IR MAŽUMOS.

SVARBIAUSI FAKTAI

- Šešiose iš dešimties valstybių narių, kuriose apklaustos tuose pačiuose rajonuose gyvenančios mažumų ir daugumos grupės, mažumų respondentus per pastaruosius 12 mėnesių policija stabdė dažniau.
- Dešimtyje valstybių narių vertinant, kaip dažnai policija sustabdydavo mažumų ir daugumos respondentus, nustatyta, kad per pastaruosius 12 mėnesių policija tris arba daugiau kartų sustabdė tik mažumoms priklausančius asmenis.
- Kai kurias mažumų grupes policija kontroliuoja itin griežtai: pavyzdžiui, apklausoje dalyvavusius Graikijos romus policija per 12 mėnesių sustabdė vidutiniškai po 6 kartus.
- Dešimtyje valstybių narių, kurių mažumų ir daugumos respondentų atsakymus galima palyginti, policija visuomeniniame transporte ir gatvėje mažumų respondentus stabdydavo dažniau nei daugumos respondentus. Pavyzdžiui, 83 % Vengrijos policijos sustabdytų romų sustabdyti visuomeniniame transporte arba gatvėje (palyginti su 10 % daugumos respondentų). 81 % Ispanijos policijos sustabdytų šiaurės afrikiečių sustabdyti visuomeniniame transporte arba gatvėje (palyginti su 30 % daugumos respondentų).
- Dešimtyje valstybių narių, kurių mažumų ir daugumos respondentų atsakymus galima palyginti, policija sustabdytų mažumų respondentų dažniau nei daugumos respondentų prašė pateikti tapatybės dokumentus; pavyzdžiui, tapatybės dokumentų paprašyta 90 % Italijos policijos sustabdytų šiaurės afrikiečių, palyginti su 48 % gyventojų daugumai priklausančių respondentų, Graikijoje – 88 % romų, palyginti su 48 % gyventojų daugumai priklausančių respondentų.
- Dešimties valstybių narių, kurių mažumų ir daugumos respondentų atsakymus galima palyginti, daugumos respondentai manė, kad juos sustabdę policijos pareigūnai su jais elgėsi pagarbiai, o štai mažumų respondentai teigė, kad policija su jais elgėsi nepagarbiai.
- Mažumų grupės, kurių atstovai mano, kad policija juos sustabdė dėl jų etninės ar imigranto kilmės, mažiau pasitiki policija nei mažumos, manančios, kad jų atstovus policija sustabdė ne dėl jų priklausymo mažumoms.
- Daugiau kaip 1 iš 5 kai kurių grupių respondentų manė, kad per pastaruosius 12 mėnesių jie buvo sustabdyti policijos dėl imigranto ar etninės mažumos kilmės. Šios grupės – tai romai Graikijoje (taip manė 39 % respondentų), šiaurės afrikiečiai Ispanijoje (31 %); romai Vengrijoje (24 %); afrikiečiai iš Afrikos į pietus nuo Sacharos Prancūzijoje (24 %) ir šiaurės afrikiečiai Italijoje (21 %).
- Kas antras užpuolimą, grasinimą ar rimtą priekabiavimą patyręs mažumos atstovas teigė apie tai nepranešęs policijai, nes netikėjo, kad policija galėtų jam padėti.
- 13 % užpuolimą, grasinimą ar rimtą priekabiavimą patyrusių mažumų atstovų teigė apie tai nepranešęs policijai, nes nemėgsta arba bijo policijos ir (ar) turi ankstesnės neigiamos su policija susijusios patirties.

APKLAUSA

Svarbiausi apklausos EU-MIDIS klausimai:

- klausimai apie respondentų patirtą diskriminaciją priklausymo mažumai pagrindu devyniose kasdienio gyvenimo srityse ir apie tai, ar jie pranešė apie patirtą diskriminaciją;
- klausimai apie tai, kaip respondentai suvokia įvairias jų šaliai būdingas diskriminacijos rūšis, taip pat apie tai, ar jie žino savo teises ir kam skųstis dėl diskriminuojančio elgesio;
- klausimai apie atvejus, kai respondentai tapo nusikaltimų aukomis, taip pat ar jie mano, kad tapo aukomis iš dalies arba vien dėl to, kad priklauso mažumai, ir ar jie pranešė apie tai policijai (jei ne, kodėl nepranešė);

Apklausa EU-MIDIS klausimynas internete:
http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/EU-MIDIS_Questionnaire.pdf

- klausimai apie susidūrimą su teisėsaugos, muitinės ir sienų kontrolės institucijomis, taip pat apie tai, ar respondentai mano, kad tapo diskriminacinio etninio skirstymo aukomis.

IMTIS

Apklausa atlikta visose ES valstybėse narėse.

Kiekvienoje valstybėje narėje apklausta 500–1 500 respondentų.

Apklausoje dalyvavo atrinktos etninių mažumų, imigrantų ir tautinių mažumų grupės.

Pokalbiai vyko

2008 m. gegužės–lapkričio mėn.

Atrankos metodas:

22 iš 27 valstybių narių respondentų atranka buvo iš esmės atsitiktinė.

<http://fra.europa.eu/eu-midis>

KODĖL SVARBU VERTINTI POLICIJOS SANTYKIUS SU MAŽUMOMIS

Lygybė ir nediskriminavimu grindžiama teisėsauga yra demokratinės visuomenės pamatas. Žmonės nuolat imigruoja į Europos Sąjungą, keliauja po jos valstybes nares, be to, Europoje jau nuo seno gyvena įvairios tautinės mažumos, todėl ES teisėsaugos institucijos turi dirbti vis įvairesnėse bendruomenėse.

Jei manome, kad teisėsaugos institucijos turi ne tik kovoti su nusikalstamumu, bet ir paisyti nusikaltimų aukų, liudytojų ir bendruomenių poreikių bei ginti jų teises, galime pradėti nagrinėti teisėsaugos funkciją kaip viešąją paslaugą, kuria naudojasi labai įvairi Europos visuomenė. Todėl atliekant apklausą EU-MIDIS mažumų grupių klausta apie tai, kaip jos supranta diskriminaciją ir ar jos yra diskriminuojamos dėl savo etninės ar imigrantų kilmės įvairiose kasdienio gyvenimo, taip pat teisėsaugos, srityse.

Policijos darbo, kaip viešosios paslaugos, sėkmė priklauso nuo policijos elgesio su įvairiomis bendruomenėmis ir šių bendruomenių nuomonės apie policijos elgesį su jomis. Geri santykiai su policija ir pasitikėjimas ja iš dalies padeda gauti daugiau pranešimų apie nusikaltimus. Dažni pranešimai apie rasistinius nusikaltimus ir jų registravimas yra vienas iš svarbių teisėsaugos patikimumo ir gerų santykių su mažumų bendruomenėmis požymių.

Šioje ataskaitoje vertinama, kaip teisėsaugos darbe užtikrinama lygybė ir nediskriminavimas. Joje policijos darbas laikomas viešąja paslauga. Iš daugiau kaip 23 500 apklaustų mažumų atstovų ir imigrantų atsakymų sužinota svarbių duomenų apie kiekvienos valstybės narės mažumų patirtį, susijusią su policijos darbu, įskaitant duomenis apie galimą diskriminuojantį elgesį. Šioje ataskaitoje pateikti duomenys gali padėti valstybėms narėms nustatyti ir spręsti galimas policijos ir bendruomenių santykių problemas.

Šią apklausos EU-MIDIS ataskaitą „Data in Focus“ reikėtų skaityti kartu su Pagrindinių teisių agentūros 2010 m. leidiniu „Siekiant veiksmingesnio policijos darbo: diskriminacinio etninio skirstymo supratimas ir prevencija. Vadovas“ (2010) kuriame pradėta svarstyti etninio skirstymo policijos darbe tema.

PIRMA ES APKLAUSA, SUTEIKUSI DUOMENŲ APIE MAŽUMŲ PATIRTĮ, SUSIJUSIĄ SU POLICIJOS DARBU

Kadangi teisėsaugos santykiai su mažumų grupėmis daugumoje valstybių narių per mažai tiriama, šioje ataskaitoje pirmą kartą aptariami visos ES duomenys apie tai, kaip atrinktų mažumų atstovai ir imigrantai vertina teisėsaugos veiksmus. Tik kelios valstybės narės (visų pirma Jungtinė Karalystė), nuosekliai renka baudžiamosios teisenos duomenis arba tiria teisėsaugos institucijų veiksmų, taip pat policijos sustabdymų, poveikį įvairioms grupėms. Vis dėlto iš šių anonimiškai surinktų suvestinių duomenų galima sužinoti svarbių faktų apie galimus policijos diskriminacinius veiksmus, kurie nestabdomi gali pakenkti policijos santykiams su bendruomenėmis.

Svarbu tai, kad siekiant tiksliau nustatyti susidūrimų su teisėsauga skirtumus, **per apklausą dešimtyje valstybių narių EU-MIDIS klausimai apie policijos sustabdymus pateikti ir daugumos atstovams**. Kad rezultatus būtų lengviau palyginti, apklausti gyventojų daugumos atstovai, gyvenantys tose pačiose vietovėse kaip ir mažumos. Taigi ši apklausa yra pirmoji leidžianti palyginti dešimtyje valstybių narių nustatytus faktus apie įvairioms mažumoms ir gyventojų daugumai priklausančių asmenų patirtį.

APKLAUSOS DALYVIAMS UŽDUOTI KLAUSIMAI

Apklausos respondentams užduoti klausimai apie šiuos teisėsaugos veiksmus:

Policijos sustabdymai ir kiti susidūrimai su policija

- Prieš pateikiant klausimų apie susidūrimus su policija respondentų klausta, ar apskritai jie pasitiki, ar nepasitiki policija.
- Respondentų klausta, ar per pastaruosius 12 mėnesių juos buvo sustabdžiusi šalis, kurioje vyko apklausa, policija (*policijos sustabdymo atvejai*). Respondentų, kurie atsakė, kad buvo sustabdyti policijos, klausta, ar, jų nuomone, jie buvo sustabdyti kaip imigrantų arba mažumų kilmės asmenys, kitaip tariant, dėl vadinamojo etninio skirstymo (*nuomonė apie policijos sustabdymus*).
- Policijos sustabdytų respondentų teirautasi apie sustabdymo pobūdį, policijos veiksmus ir ar policininkai su jais elgėsi pagarbiai.

Nusikaltimų aukos ir pranešimai policijai apie nusikaltimus

- Užpuolimą, grasinimą arba rimtą priekabiavimą patyrusių respondentų klausta, ar jie arba kas nors kitas pranešė policijai apie šiuos įvykius.
- Jei apie tokius įvykius policijai nepranešta, respondentų klausta, kodėl jie apie juos nepranešė.
- Jei apie tokius įvykius policijai pranešta, respondentų klausta, ar jie patenkinti tuo, kaip policija išsprendė jų problemą.

POLICIJOS SUSTABDYMAI IR NUOMONĖS APIE DISKRIMINUOJANTĮ ELGESĮ. ĮVAIRIŲ MAŽUMŲ GRUPIŲ SKIRTUMAI

DISKRIMINACINIS ETNINIS SKIRSTYMAS

Pagrindinių teisių agentūros 2010 m. leidinyje „Siekiant veiksmingesnio policijos darbo: diskriminacinio etninio skirstymo supratimas ir prevencija. Vadovas“ (2010) *diskriminacinis* etninis skirstymas apibrėžtas taip:

- su asmeniu elgiamasi mažiau palankiai nei su kitais tokioje pačioje situacijoje esančiais asmenimis (kitais tariant, jis diskriminuojamas), pavyzdžiui, policijai naudojantis savo įgaliojimais – asmenį sulaikant ar apieškant;
- sprendimas pasinaudoti policijos įgaliojimais priimamas vien tik arba daugiausia dėl asmens rasės, etninės kilmės ar religijos.

Pagrindinių teisių agentūros vadove paaiškinta, kada asmenų skirstymą pagal rasę, etninę kilmę, religiją ar panašius veiksnius galima laikyti neteisėtu. Siekiant atskirti neteisėtą skirstymo praktiką nuo pagrįstų skirstymo metodų, vartojama sąvoka „diskriminacinis etninis skirstymas“.

Apklausoje rezultatus, susijusius su nustatytais faktais apie policijos sustabdymus, galima nagrinėti įvairiai.

Atsižvelgiant į tai, 1 pav. pavaizduoti šie visų apklausoje dalyvių duomenys:

- 1) visų kiekvienos valstybės narės mažumų grupių respondentų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių buvo sustabdyti policijos, bendra procentinė dalis, apskaičiuota sudėjus pirmąją ir antrąją procentines dalis;
- 2) visų valstybių narių apklaustų mažumų grupių respondentų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių buvo sustabdyti policijos ir manė, kad tai įvyko dėl jų etninės ar imigranto kilmės, procentinė dalis (pirmoji procentinė dalis);
- 3) visų valstybių narių apklaustų mažumų grupių respondentų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių buvo sustabdyti policijos, tačiau nemanė, kad tai įvyko dėl jų etninės ar imigranto kilmės, procentinė dalis (antroji procentinė dalis).

Rezultatų skaitymo pavyzdys:

Afrikiečiai iš Afrikos į pietus nuo Sacharos Airijoje

Yra griežtai kontroliuojami policijos – per pastaruosius 12 mėnesių policija buvo sustabdžiusi 59 % visų šios grupės respondentų. Tačiau tik 6 % visų apklausoje dalyvavusių afrikiečių iš Afrikos į pietus nuo Sacharos manė, kad tai įvyko dėl jų etninės ar imigranto kilmės, o 53 % nurodė, kad per pastaruosius 12 mėnesių jie buvo sustabdyti policijos, bet nemanė, kad tai įvyko dėl diskriminacinio skirstymo.

Apklausoje dalyvavę **Graikijos romai** taip pat griežtai kontroliuojami policijos: per pastaruosius 12 mėnesių policija sustabdė 56 % šios grupės respondentų; 39 % visų apklausoje Graikijoje dalyvavusių romų sakė, kad jie buvo sustabdyti tik dėl etninės kilmės, ir tik 17 % nurodė, kad policija juos sustabdė dėl kitų priežasčių.

Nagrinėjant 1 pav. pavaizduotus duomenis daugiausia nerimo kelia respondentų grupės, kurios nurodė dažniausiai kenčiančios diskriminacinį policijos skirstymą. Pavyzdžiui, daugiau kaip 1 iš 5 per pastaruosius 12 mėnesių policijos sustabdytų mažumų respondentų manė, kad policija jį sustabdė dėl to, kad jis yra imigrantas ar priklauso etninei mažumai. Tai teigė romai Graikijoje (39 %), šiaurės afrikiečiai Ispanijoje (31 %), romai Vengrijoje (24 %), afrikiečiai iš Afrikos į pietus nuo Sacharos Prancūzijoje (24 %) ir šiaurės afrikiečiai Italijoje (21 %).

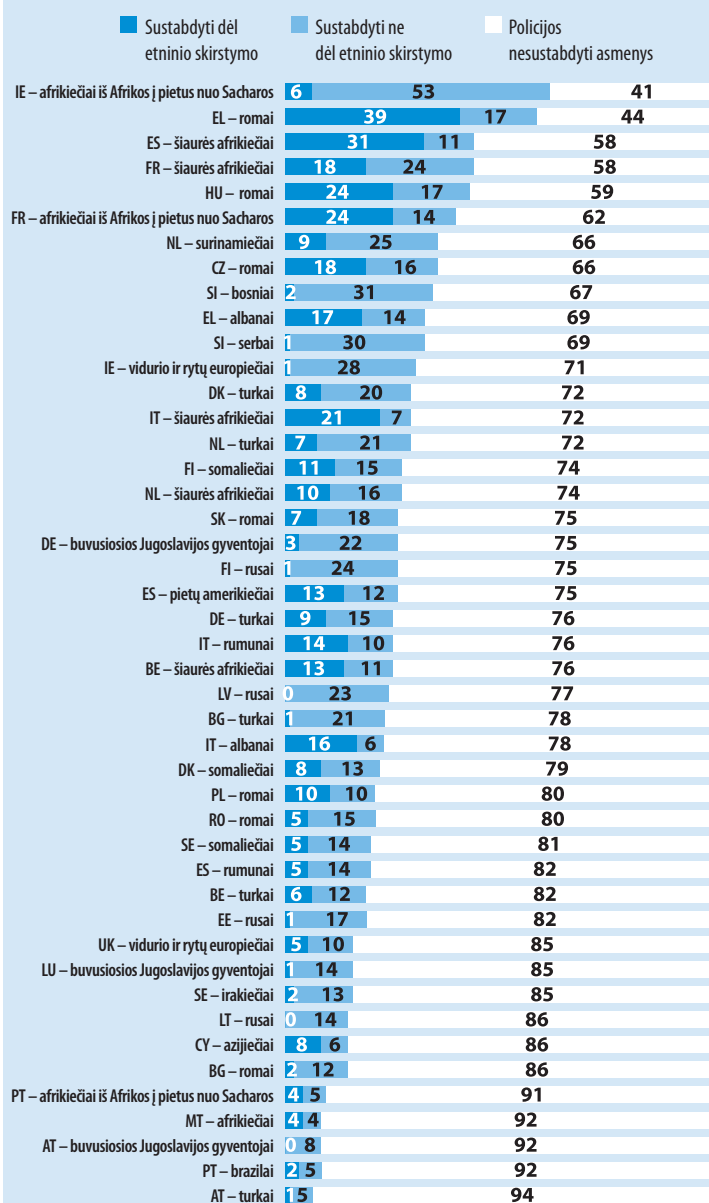
Valstybėse narėse, kuriose apklaustos bent kelios grupės, pastebėta, kad jų nuomonės apie diskriminacinį skirstymą gali būti labai panašios arba labai skirtingos. Pavyzdžiui, Ispanijoje 31 % visų apklausoje dalyvavusių šiaurės afrikiečių teigė, kad buvo sustabdyti policijos dėl imigranto ar etninės mažumos kilmės, palyginti su 13 % tai teigusiu pietų amerikiečių ir 5 % rumunų. Šie rezultatai gali reikšti, kad policija vienas mažumų grupes diskriminuoja labiau nei kitas. Kita vertus, apklausoje dalyvavusių įvairių Prancūzijos grupių atstovų nuomonės apie diskriminacinį skirstymą skyrėsi mažiau: kad yra diskriminuojami, manė 24 % afrikiečių iš Afrikos į pietus nuo Sacharos ir 18 % šiaurės afrikiečių. Italijoje taip manė 21 % apklausoje dalyvavusių šiaurės afrikiečių, 16 % albanų ir 14 % rumunų.

Be to, rezultatai atskleidė, kad įvairių valstybių narių tos pačios kilmės respondentų nuomonės apie sustabdymo priežastis skiriasi. Pavyzdžiui, Ispanijoje 31 % šiaurės afrikiečių manė, kad policija juos sustabdė dėl jų etninės ar imigranto kilmės (etninio skirstymo), o štai Prancūzijoje taip manė 18 % šiaurės afrikiečių; Graikijoje 39 % romų manė, kad tapo policijos etninio skirstymo aukomis, tačiau Rumunijoje ir Bulgarijoje atitinkamai tik 5 ir 2 % romų konkrečiai nurodė, kad policija juos sustabdė dėl jų etninės kilmės. Kaip pažymima romų tema parengtoje ataskaitoje „Data in Focus“, šį skirtumą galima paaiškinti tuo, kad romai Bulgarijoje ir Rumunijoje gyvena labiau atsiskyrę nuo plačiosios visuomenės, todėl rečiau susiduria su policija ir mažiau rizikuoja patirti diskriminaciją.

Palyginus visų grupių apklausos rezultatus nustatyta, kad dauguma rusų kilmės respondentų ir atvykėlių iš buvusiosios Jugoslavijos mano, jog policija dėl etninės ar imigranto kilmės juos sustabdo nedažnai. Tačiau grupėms, kurių atstovai nurodė, kad policija juos dažniausiai stabdo dėl jų etninės ar imigrantų kilmės (kaip antai romai, šiaurės afrikiečiai ir afrikiečiai iš Afrikos į pietus nuo Sacharos), paprastai būdinga tamsesnė odos spalva nei grupėms, kurių atstovus policija diskriminaciniais pagrindais stabdo rečiausiai.

Vienas iš būdų geriau suprasti šiuos rezultatus yra įvertinti dešimtyje valstybių narių, kuriose apklausti ir gyventojų daugumos respondentai, nustatytus faktus, kadangi taip išryškėja, kokį policijos elgesį daugelis gyventojų laiko „normaliu“.

1 pav.

Per pastaruosius 12 mėnesių policijos sustabdyti asmenys (proc.)

EU-MIDIS, F3 ir F5 klausimai

POLICIJOS SUSTABDYMAI. APKLAUSTŲ MAŽUMŲ IR DAUGUMOS GRUPIŲ SKIRTUMAI

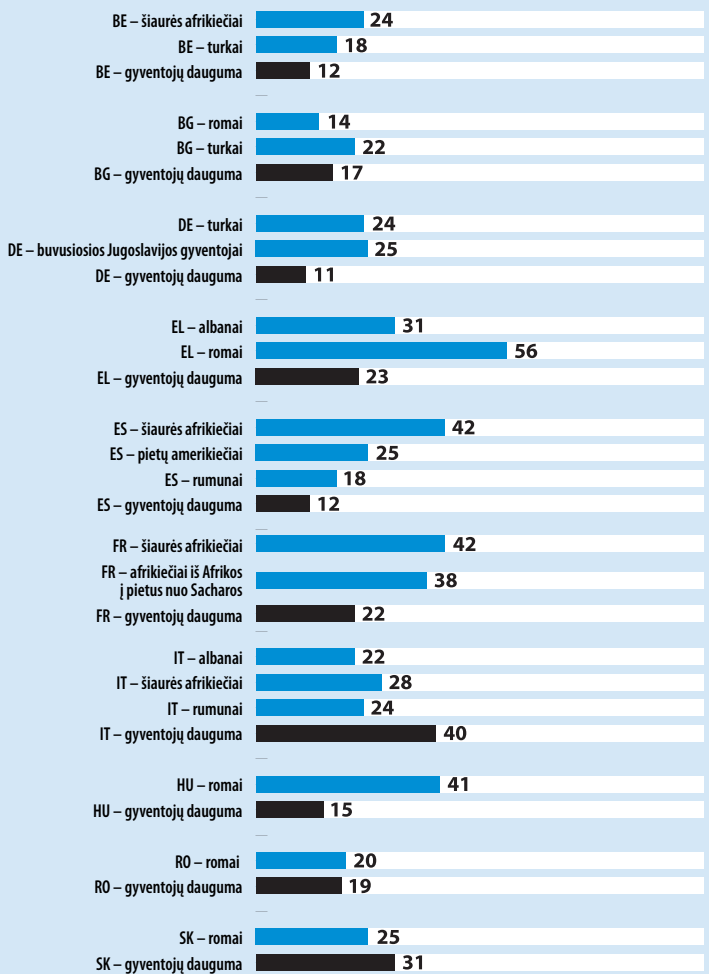
Policijos sustabdytų asmenų procentinė dalis

Dešimtyje valstybių narių gyventojų daugumai priklausantiems asmenims, gyvenantiems tose pačiose vietovėse kaip ir mažumos, užduotas klausimas, ar per pastaruosius 12 mėnesių jie buvo sustabdyti policijos¹.

2 pav. matyti, ar mažumų respondentai policijos sustabdomi dažniau nei daugumos respondentai. Tačiau kadangi apklausoje dalyvavusių daugumos atstovų neklausta, ar jų nuomone, policija juos sustabdė dėl jų priklausymo etninei mažumai, šie rezultatai parodo tik policijos sustabdytų kiekvienos grupės asmenų procentinę dalį ir tai, kaip jie atspindi diskriminacinę skirstymo praktiką, turėtų būti vertinama atsargiai. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad:

2 pav.

Per pastaruosius 12 mėnesių policijos sustabdyti asmenys – dešimties valstybių narių gyventojų daugumos ir mažumų grupių apklausos rezultatai (visų respondentų procentinė dalis)

EU-MIDIS, F3 klausimas

- šešiose iš dešimties valstybių narių, kuriose atliktoje apklausoje dalyvavo ne tik mažumų, bet ir daugumos respondentai, mažumų respondentai per pastaruosius 12 mėnesių buvo dažniau sustabdyti policijos;

- dviejose iš dešimties valstybių narių, kuriose atliktoje apklausoje dalyvavo ne tik mažumų, bet ir daugumos respondentai, daugumos respondentai per pastaruosius 12 mėnesių buvo dažniau sustabdyti policijos. Šios šalys – Italija ir Slovakija;

- padėtis Bulgarijoje yra nevienareikšmė: 14 % šios šalies romų, 17 % gyventojų daugumos respondentų ir 22 % turkų respondentų teigė, kad jie per pastaruosius 12 mėnesių buvo sustabdyti policijos;

- Rumunijos policija panašiai dažnai sustabdo romus ir gyventojų daugumai priklausančius asmenis (atitinkamai 20 ir 19 %).

Tiriant statistiškai reikšmingus EU-MIDIS dešimties valstybių narių gyventojų daugumos ir mažumų grupių respondentų atsakymų skirtumus² nustatyta, kad dažniausiai šie skirtumai nėra atsitiktiniai.

Toliau išvardyti kai kurie didžiausi gyventojų daugumos ir mažumų grupių skirtumai, susiję su policijos sustabdymais, pavyzdžiui:

- Vengrijoje per pastaruosius 12 mėnesių policija buvo sustabdžiusi 15 % apklausoje dalyvavusių gyventojų daugumos respondentų ir 41 % romų;

- Graikijoje per pastaruosius 12 mėnesių policija buvo sustabdžiusi 23 % gyventojų daugumos respondentų ir 56 % romų;

- Ispanijoje per pastaruosius 12 mėnesių policija buvo sustabdžiusi 12 % gyventojų daugumos respondentų ir 42 % šiaurės afrikiečių;

- Prancūzijoje per pastaruosius 12 mėnesių policija buvo sustabdžiusi 22 % gyventojų daugumos respondentų ir 42 % šiaurės afrikiečių.

¹ Dėl lešų stokos gyventojų daugumos atstovai apklausti tik dešimtyje atsitiktine tvarka pasirinktų ES valstybių narių.

² Patikimumo lygis – 95 %, Pirsono *chi* kvadrato kriterijus.

Kaip dažnai respondentus stabdė policija?

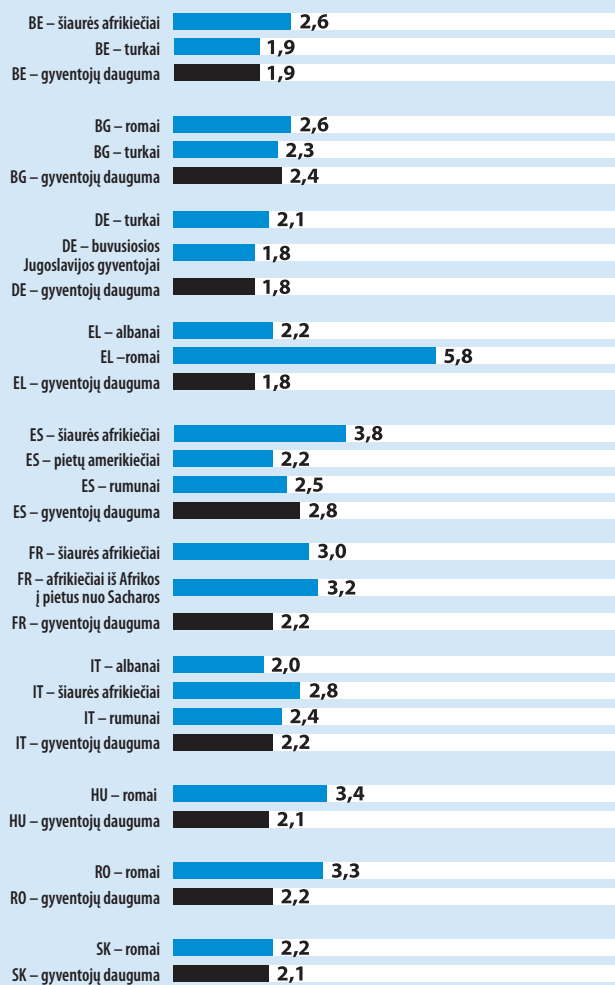
Per pastaruosius 12 mėnesių policijos sustabdytų respondentų klausta, kaip dažnai tai vyko.

3 pav. aiškiai matyti, kad keliose valstybėse narėse mažumų grupių respondentus policija stabdydavo dažniau nei gyventojų daugumos respondentus. **Išskiriant grupes, kurių atstovus per pastaruosius 12 mėnesių tris arba daugiau kartų sustabdė policija, į šią kategoriją patenka tik mažumų grupės**, romų respondentus Graikijoje policija vidutiniškai stabdydavo beveik 6 kartus per 12 mėnesių.

Iš šių faktų galima spręsti, kad kai kurios mažumų grupės yra griežtai kontroliuojamos policijos. Nerimą kelia galimos nevienodo policijos elgesio su gyventojų daugumos ir mažumų atstovais pasekmės, ypač tokiomis aplinkybėmis, kai daugelis mažumų nepasitiki policija. Remiantis kai kuriais tyrimais ir pastarųjų trijų dešimtmečių įvykiais (nuo 1981 m. rasinių riaušių Londono Brikstono priemiestyje³ iki 2005 m. didelių riaušių daugiausia imigrantų gyvenamuose Paryžiaus priemiesčiuose, visų pirma Kliši prie Bua⁴), akivaizdu, kad policija turėtų vengti savo veiksmais didinti nepasitikėjimą ir skatinti neramumus bendruomenėse, kurios ir taip jaučiasi diskriminuojamos dėl savo etninės ar imigrantų kilmės. Policija atstovauja valstybei (taigi ir visuomenei), todėl turi būti suvokiama kaip nediskriminuojanti tarnyba ir atitinkamai elgtis. Tinkami policijos veiksmai šioje srityje gali stiprinti socialinę sanglaudą ir įtrauktį.

3 pav.

Policijos sustabdymų per pastaruosius 12 mėnesių (tais atvejais, kai asmenys buvo sustabdyti) dažnis – dešimties valstybių narių gyventojų daugumos ir mažumų grupių apklausos rezultatai

EU-MIDIS, F4 klausimas

³ The Brixton Disorders, 10-12 April 1981 (The Scarman Report), Cmd 8427, London: Home Office (1981).

⁴ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4413964.stm>.

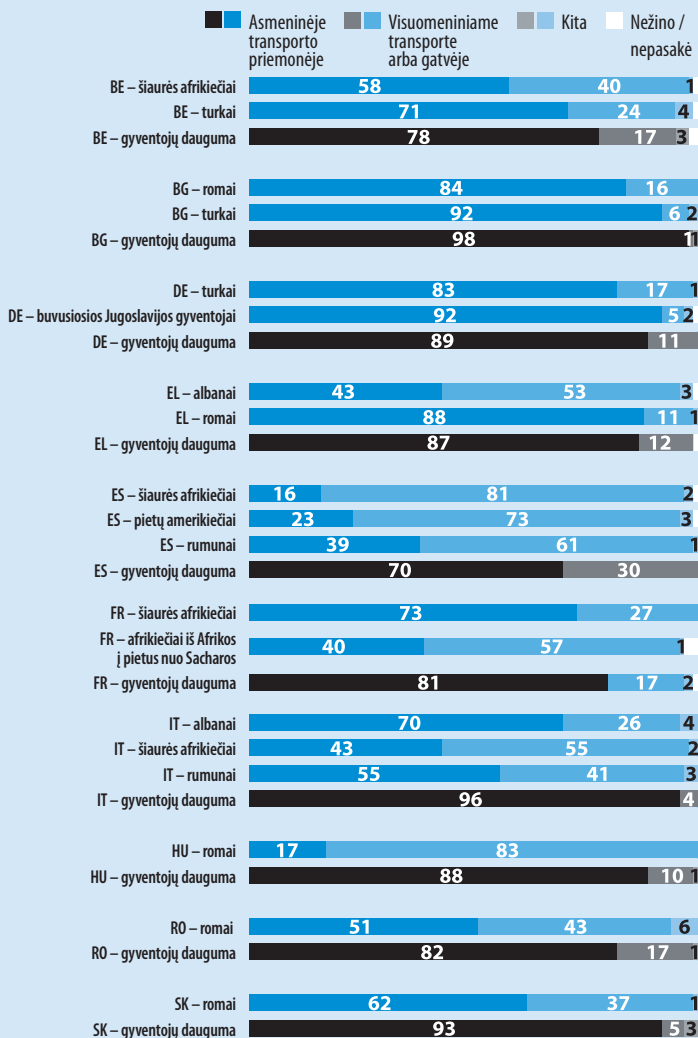
Sustabdymo aplinkybės

Apklauso dalyvių klausta, kokiomis aplinkybėmis policija juos sustabdė paskutinį kartą: ar jie buvo sustabdyti asmeninėje transporto priemonėje, visuomeniniame transporte, ar gatvėje. 4 pav. pateikti rezultatai rodo, kad 70–98 % dešimties valstybių narių gyventojų daugumos respondentų sustabdyti važiuojantys asmeninėmis transporto priemonėmis. Palyginti su jais, įvairių tirtų mažumų atstovai, važiuojantys asmeninėmis transporto priemonėmis, buvo stabdomi nevienodai dažnai, o visuomeniniame transporte ar gatvėje policija sustabdydavo daugiau mažumų nei gyventojų daugumos respondentų. Pavyzdžiui, Prancūzijoje visuomeniniame transporte arba gatvėje policija buvo sustabdyti 17 % gyventojų daugumos respondentų, 27 % šiaurės afrikiečių ir 57 % afrikiečių iš Afrikos į pietus nuo Sacharos.

Atliekant apklausą EU-MIDIS nustatyta, kad policija tuos mažumų respondentus, kurie turėjo asmeninę arba šeimos transporto priemonę, per pastaruosius 12 mėnesių stabdė kur kas dažniau nei mažumų respondentus, kurie asmeninės arba šeimos transporto priemonės **neturėjo** (atitinkamai 31 ir 15 %).

4 pav.

Paskutinio policijos sustabdymo aplinkybės (tarp sustabdytųjų). Dešimties valstybių narių gyventojų daugumos ir mažumų grupių apklausos rezultatai (proc.)

EU-MIDIS, F6 klausimas

Turint tai omenyje, aiškinant šiuos faktus galima svarstyti dvi prielaidas, kurių nebuvo įmanoma patikrinti atliekant apklausą: pirma, valstybių narių gyventojų daugumos atstovai asmenines transporto priemones turi dažniau nei kai kurios mažumos, todėl yra dažniau sustabdomi policijos asmeninėse transporto priemonėse, o ne visuomeniniame transporte ar gatvėje; antra, policija šiuos asmenis dažniausiai stabdo kaip įprastus kelių eismo dalyvius. Jei abi šios prielaidos yra teisingos, tai padėtų paaiškinti, kodėl kai kuriose šalyse gyventojų daugumos atstovai yra dažnai stabdomi policijos: pavyzdžiui, Italijoje 96 % gyventojų daugumos respondentų, 43 % šiaurės afrikiečių, 55 % rumunų ir 70 % albanų buvo sustabdyti tuo metu, kai naudojami asmeninėmis transporto priemonėmis.

Policijos veiksmai sustabdžius asmenį

Per pastaruosius 12 mėnesių policijos sustabdytų respondentų klausta, ką darė policija juos sustabdydama.

5 pav. parodyta, kokie buvo dažniausi policijos veiksmai sustabdžius dešimtyje valstybių narių tirtų mažumų ir daugumos grupių respondentus. Kadangi daugelis daugumos ir mažumų respondentų sustabdyti besinaudojantys asmeninėmis transporto priemonėmis, policija dažniausiai prašė pateikti vairuotojo pažymėjimą arba transporto priemonės dokumentus. Pastebėta, kad kai kuriose šalyse policija taip pat dažnai apieškodavo kai kurių mažumų respondentus arba jų transporto priemones: Graikijoje tai patyrė 68 % romų (palyginti su 9 % gyventojų daugumos ir 4 % albanų respondentų); Prancūzijoje – 46 % afrikiečių iš Afrikos į pietus nuo Sacharos ir 38 % šiaurės afrikiečių (21 % gyventojų daugumos respondentų); Belgijoje – 33 % šiaurės afrikiečių (17 % turkų ir 8 % gyventojų daugumos respondentų).

5 pav. taip pat matyti, kad mažumų dažniau nei gyventojų daugumos respondentų buvo prašoma pateikti tapatybės dokumentus. Pavyzdžiui, Vokietijoje policija tapatybės dokumentų prašė 43 % gyventojų daugumos atstovų, palyginti su 75 % turkų ir 75 % respondentų iš buvusiosios Jugoslavijos. Policija taip pat dažniau apklausė sustabdytus mažumoms priklausančius asmenis.

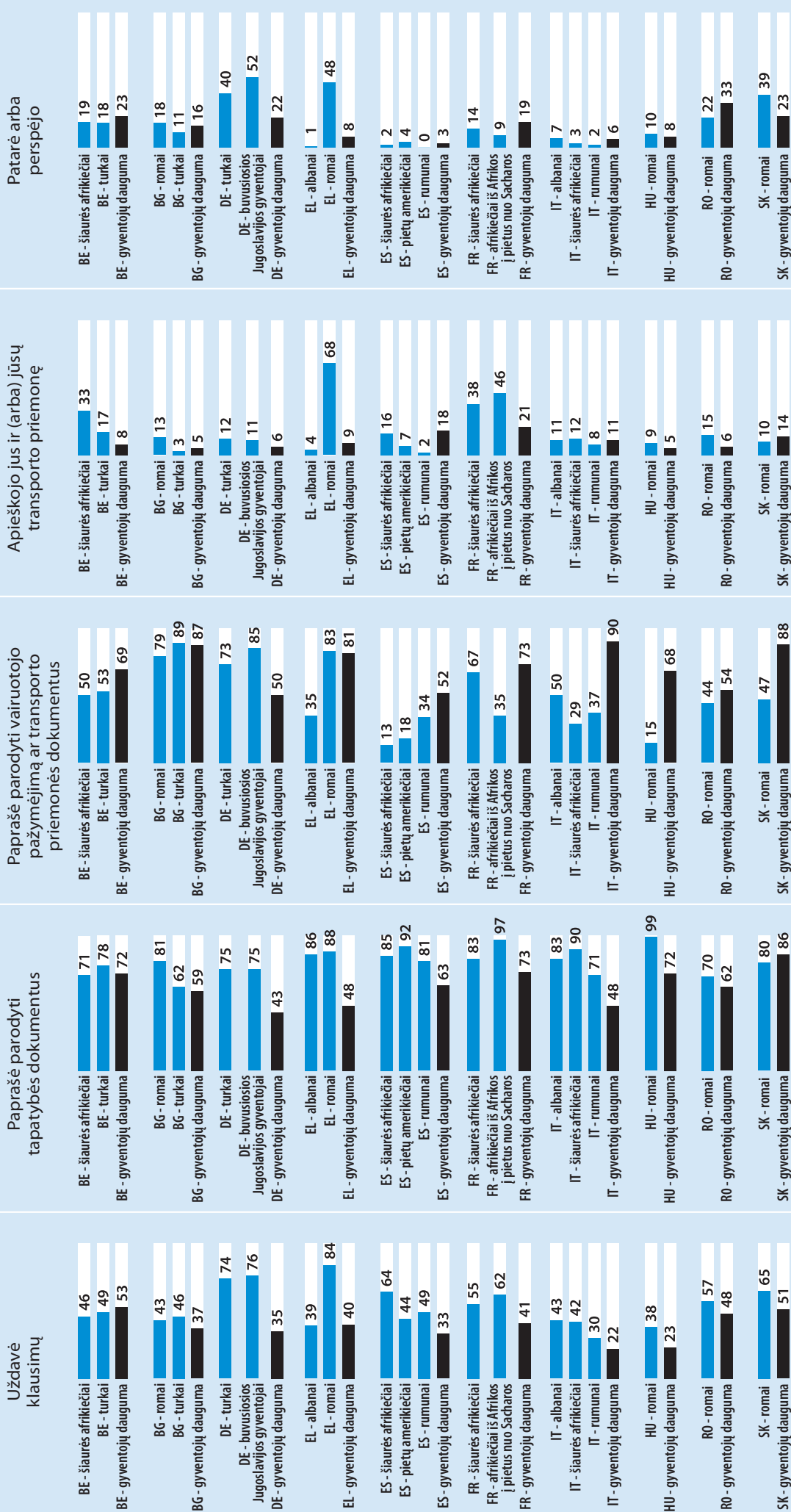
Paaiškėjo, kad iš visų dešimtyje valstybių narių tirtų daugumos ir mažumų grupių Graikijos romai yra griežčiausiai kontroliuojami policijos; jie taip pat yra viena iš grupių, kurių atžvilgiu policija daugiausia naudojami savo įgaliojimais. Pavyzdžiui, iš paskutinį kartą policijos sustabdytų Graikijos romų 49 % skirta bauda, 41 % patikrintas dėl alkoholio ar narkotikų vartojimo, o 34 % suimti ir (arba) nuvežti į policijos skyrių.

Šie rezultatai patvirtina, jog kai kuriose valstybėse narėse gali reikėti nuosekliai stebėti policijos sustabdymų pobūdį ir stabdomų asmenų ar grupių atranką siekiant užtikrinti, kad policija žmones stabdytų pagrįstai ir jos priemonės būtų proporcingos galutiniam rezultatui.

Jungtinė Karalystė šiuo metu yra vienintelė iš 27 ES valstybių narių, kurioje nuosekliai renkami visų policijos sustabdymų duomenys ir informacija apie sustabdytų asmenų etninę kilmę. Ši informacija prieinama valstybinėms įstaigoms. Tokie duomenys būtini norint nustatyti, ar kai kurių bendruomenių narius be priežasties stabdo policija; juos reikia vertinti kartu su duomenimis apie tai, ar tie asmenys sustabdyti dėl neteisėtų veiksmų arba juos sustabdyti užkirstas kelias tokiems veiksams.

Ką darė policija paskutinį kartą jus sustabdžiusi?

Pastarieji 12 mėnesių (proc.)

5 pav. (tęsinys)

Ką darė policija paskutinį kartą jus sustabdžiusi?

Pastarieji 12 mėnesių (proc.)

Patikrino dėl alkoholio
ar narkotikų vartojimo

BE - šiaurės afrikiečiai | 6
BE - turkai | 14
BE - gyventojų dauguma | 23

BG - romai | 8
BG - turkai | 16
BG - gyventojų dauguma | 10

DE - turkai | 15
DE - buvusiosios
Jugoslavijos gyventojai | 5
DE - gyventojų dauguma | 11

EL - albanai | 4
EL - romai | 41
EL - gyventojų dauguma | 15

ES - šiaurės afrikiečiai | 3
ES - pietų afrikiečiai | 6
ES - rumunai | 7
ES - gyventojų dauguma | 12

FR - šiaurės afrikiečiai | 4
FR - afrikiečiai iš Afrikos į
pietus nuo Sacharos | 2
FR - gyventojų dauguma | 13

IT - albanai | 1
IT - šiaurės afrikiečiai | 0
IT - rumunai | 1
IT - gyventojų dauguma | 5

HU - romai | 3
HU - gyventojų dauguma | 9

RO - romai | 7
RO - gyventojų dauguma | 8

SK - romai | 39
SK - gyventojų dauguma | 37

Skyrė baudą

BE - šiaurės afrikiečiai | 18
BE - turkai | 15
BE - gyventojų dauguma | 13

BG - romai | 13
BG - turkai | 10
BG - gyventojų dauguma | 7

DE - turkai | 18
DE - buvusiosios
Jugoslavijos gyventojai | 19
DE - gyventojų dauguma | 15

EL - albanai | 7
EL - romai | 49
EL - gyventojų dauguma | 9

ES - šiaurės afrikiečiai | 1
ES - pietų afrikiečiai | 9
ES - rumunai | 1
ES - gyventojų dauguma | 12

FR - šiaurės afrikiečiai | 9
FR - afrikiečiai iš Afrikos į
pietus nuo Sacharos | 8
FR - gyventojų dauguma | 18

IT - albanai | 4
IT - šiaurės afrikiečiai | 9
IT - rumunai | 4
IT - gyventojų dauguma | 16

HU - romai | 8
HU - gyventojų dauguma | 6

RO - romai | 27
RO - gyventojų dauguma | 29

SK - romai | 19
SK - gyventojų dauguma | 22

Suėmė arba nuvežė
į policijos skyrių

BE - šiaurės afrikiečiai | 4
BE - turkai | 7
BE - gyventojų dauguma | 8

BG - romai | 0
BG - turkai | 2
BG - gyventojų dauguma | 1

DE - turkai | 2
DE - buvusiosios
Jugoslavijos gyventojai | 1
DE - gyventojų dauguma | 0

EL - albanai | 11
EL - romai | 34
EL - gyventojų dauguma | 2

ES - šiaurės afrikiečiai | 5
ES - pietų afrikiečiai | 5
ES - rumunai | 1
ES - gyventojų dauguma | 5

FR - šiaurės afrikiečiai | 3
FR - afrikiečiai iš Afrikos į
pietus nuo Sacharos | 7
FR - gyventojų dauguma | 1

IT - albanai | 1
IT - šiaurės afrikiečiai | 4
IT - rumunai | 3
IT - gyventojų dauguma | 0

HU - romai | 3
HU - gyventojų dauguma | 0

RO - romai | 1
RO - gyventojų dauguma | 1

SK - romai | 3
SK - gyventojų dauguma | 0

Paėmė pinigų
ar kitokį kvišį

BE - šiaurės afrikiečiai | 1
BE - turkai | 3
BE - gyventojų dauguma | 7

BG - romai | 6
BG - turkai | 4
BG - gyventojų dauguma | 2

DE - turkai | 0
DE - buvusiosios
Jugoslavijos gyventojai | 0
DE - gyventojų dauguma | 0

EL - albanai | 0
EL - romai | 1
EL - gyventojų dauguma | 0

ES - šiaurės afrikiečiai | 0
ES - pietų afrikiečiai | 0
ES - rumunai | 0
ES - gyventojų dauguma | 0

FR - šiaurės afrikiečiai | 0
FR - afrikiečiai iš Afrikos į
pietus nuo Sacharos | 0
FR - gyventojų dauguma | 1

IT - albanai | 0
IT - šiaurės afrikiečiai | 2
IT - rumunai | 0
IT - gyventojų dauguma | 1

HU - romai | 2
HU - gyventojų dauguma | 3

RO - romai | 4
RO - gyventojų dauguma | 1

SK - romai | 1
SK - gyventojų dauguma | 1

Kita

BE - šiaurės afrikiečiai | 11
BE - turkai | 23
BE - gyventojų dauguma | 26

BG - romai | 1
BG - turkai | 1
BG - gyventojų dauguma | 2

DE - turkai | 15
DE - buvusiosios
Jugoslavijos gyventojai | 7
DE - gyventojų dauguma | 15

EL - albanai | 1
EL - romai | 2
EL - gyventojų dauguma | 1

ES - šiaurės afrikiečiai | 3
ES - pietų afrikiečiai | 3
ES - rumunai | 0
ES - gyventojų dauguma | 13

FR - šiaurės afrikiečiai | 1
FR - afrikiečiai iš Afrikos į
pietus nuo Sacharos | 1
FR - gyventojų dauguma | 3

IT - albanai | 0
IT - šiaurės afrikiečiai | 1
IT - rumunai | 3
IT - gyventojų dauguma | 3

HU - romai | 3
HU - gyventojų dauguma | 10

RO - romai | 5
RO - gyventojų dauguma | 3

SK - romai | 3
SK - gyventojų dauguma | 1

EU-MIDIS, F7 klausimas

Policijos elgesys su sustabdytu asmeniu ir pasitikėjimas policija

Policijos elgesys su sustabdytu asmeniu

Respondentų paklausta, ar paskutinį kartą juos sustabdžiusi policija su jais elgėsi pagarbiai. 6 pav. parodyta, kaip policijos elgesį vertino įvairios respondentų grupės.

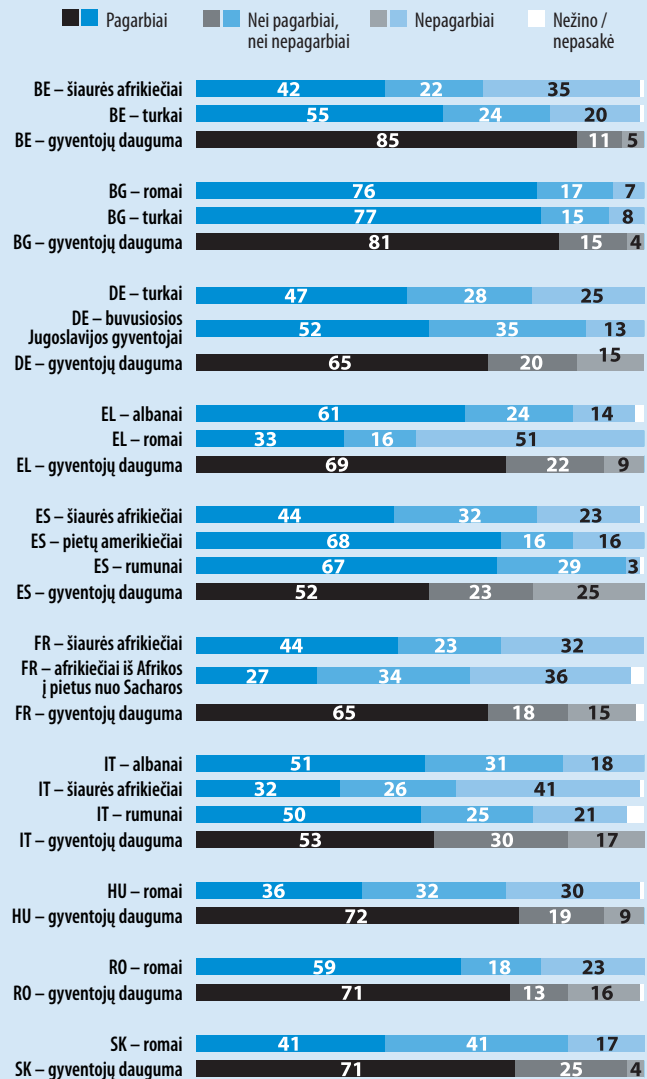
Iš rezultatų aiškiai matyti, kad gyventojų daugumos respondentai dažniau manė, jog juos sustabdžiusi policija su jais elgėsi pagarbiai, o mažumų respondentai dažniau teigė, kad policija su jais elgėsi nepagarbiai.

Pavyzdžiui, Belgijoje 42 % šiaurės afrikiečių, 55 % turkų ir 85 % gyventojų daugumos respondentų manė, kad paskutinį kartą juos sustabdžiusi policija su jais elgėsi pagarbiai, o 35 % šiaurės afrikiečių, 20 % turkų ir 5 % gyventojų daugumos respondentų manė, kad policija su jais elgėsi nepagarbiai.

Ypač Bulgarijoje daugiau kaip trys ketvirčiai visų respondentų (76 % romų, 77 % turkų ir 81 % gyventojų daugumos respondentų) nurodė, kad paskutinį kartą juos sustabdžiusi policija su jais elgėsi pagarbiai. Tai aiškiai skiriasi nuo kitų valstybių narių romų respondentų nuomonės: pavyzdžiui, Vengrijoje 36 % romų ir 72 % gyventojų daugumos atstovų teigė, kad policija su jais elgėsi pagarbiai.

6 pav.

Ar paskutinį kartą jus sustabdžiusi policija su jumis elgėsi pagarbiai? (proc.)

EU-MIDIS, F8 klausimas

Bendras pasitikėjimas policija, nesusijęs su policijos sustabdymais

Vertinant atsakymus į klausimą apie bendrą pasitikėjimą policija, kuris buvo užduotas prieš konkrečius klausimus apie policijos sustabdymus, palyginus vienos valstybės narės gyventojų daugumos ir mažumų respondentų atsakymus, gauti nevienareikšmiai duomenys. Pavyzdžiui, 7 pav. matyti, kad:

- **Ispanijoje** įvairių grupių respondentų, sakiusių, kad jie „veikiausiai pasitiki“ policija, procentinės dalys buvo panašios: 52 % šiaurės afrikiečių; 63 % pietų amerikiečių; 67 % rumunų; 62 % gyventojų daugumos respondentų;
- pastebėta, kad visos **Vokietijos** gyventojų grupės labai pasitiki policija, bet gyventojų daugumos respondentai ja pasitiki kur kas labiau (89 %) nei turkai (63 %) ir atvykėliai iš buvusiosios Jugoslavijos (75 %);

- **Graikijos** policija labiausiai pasitiki imigrantai albanai (66 %), palyginti su romais (36 %) ir gyventojų daugumos respondentai (49 %). Tokį didelį albanų pasitikėjimą policija galima iš dalies paaiškinti lūkesčiais Graikijos policijos atžvilgiu, dėl Albanijoje įgytos patirties.

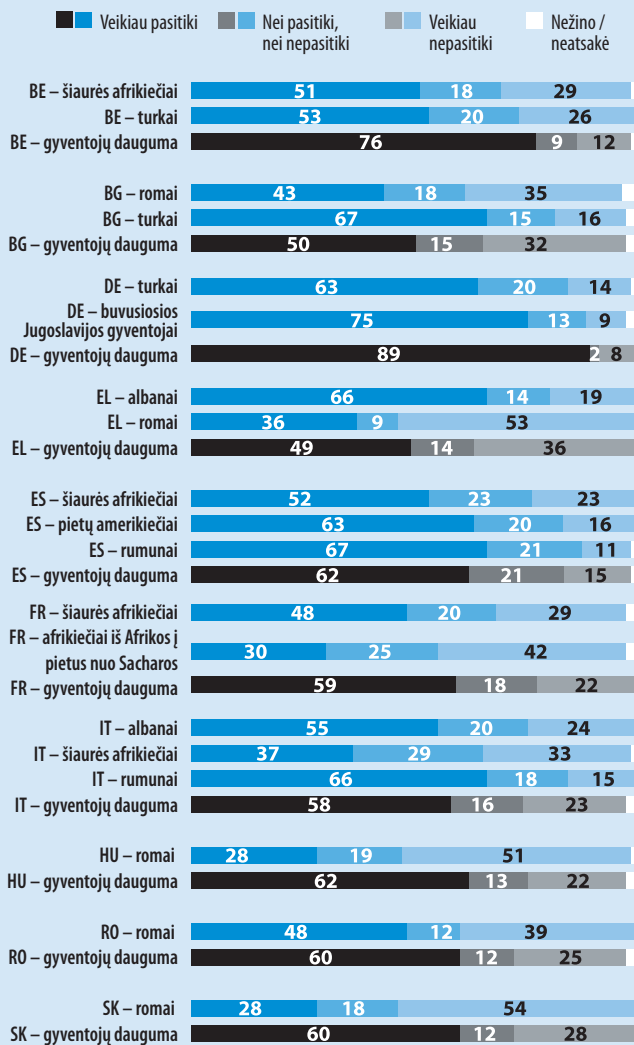
Pasitikėjimo policija ryšys su policijos elgesiu sustabdžius asmenis

Lyginant bendro pasitikėjimo policija rezultatus su mažumų atsakymais į klausimą, ar jie mano, kad policija paskutinį kartą juos sustabdė etniniu pagrindu, nustatytas aiškus dėsningumas:

50 % respondentų, kurie buvo sustabdyti policijos, tačiau *nemanė*, kad tai įvyko dėl etninio skirstymo, sakė, kad bendrai jie pasitiki policija, o 27 % respondentų, kurie buvo sustabdyti policijos ir *manė*, kad tai įvyko dėl etninio skirstymo, sakė, kad jie nepasitiki policija. Taigi tarp nuomonės apie diskriminuojantį policijos elgesį ir bendro pasitikėjimo policija yra aiškus ryšys.

7 pav.

Pasitikėjimas policija (proc.)

EU-MIDIS, FI klausimas

POLICIJOS SUSTABDYMAI IR NUOMONĖS APIE JUOS PAGAL RESPONDENTŲ ASMENINES SAVYBES

Kartu su apklausos EU-MIDIS pagrindiniais duomenimis apie tautybę ir imigraciją buvo renkama informacija apie kai kurias visų *mažumų respondentų* asmenines savybes, pavyzdžiui, lytį, amžių ir užimtumą.

Remiantis šia informacija galima geriau įžvelgti policijos sustabdymo *atvejų* (t. y. kokią respondentų procentinę dalį buvo sustabdžiusi policija) skirtumus. Taip pat daugiau sužinoma apie tai, ką respondentai *manė* apie policijos sustabdymus (kokia policijos sustabdytų respondentų procentinė dalis manė, kad jie buvo sustabdyti etninės ar imigranto kilmės, kitaip tariant, dėl etninio skirstymo).

Nustačius šiuos faktus sužinoma, kurių grupių asmenis policija stabdo dažniau ir kurios grupės tai laiko diskriminacija, taigi policija turėtų atsargiau elgtis su šiomis grupėmis, antraip rizikuoja būti apkaltinta diskriminuojančiu elgesiu.

Vertinant suvestinius visų mažumų respondentų rezultatus nustatyti keli svarbiausi faktai:

- **Lytis.** Policija vyrus stabdo dažniau negu moteris. Iš policijos per pastaruosius 12 mėnesių sustabdytų mažumų respondentų vidutiniškai 35 % buvo vyrai, 14 % – moterys. Kur kas daugiau vyrų negu moterų (atitinkamai 38 ir 28 %) manė, kad buvo sustabdyti dėl etninio skirstymo.
- **Amžius.** Per pastaruosius 12 mėnesių policija buvo sustabdžiusi 15 % 50 metų ir vyresnių, 28 % 16–24 metų, 27 % 25–34 metų ir 25 % 35–49 metų amžiaus respondentų. Palyginti su jaunesniais žmonėmis, vyresni kaip 50 metų respondentai rečiau manė, kad policija juos sustabdė dėl etninio skirstymo (29 %).
- **Išsilavinimas.** Kuo aukštesnis buvo respondentų išsilavinimas (kuo daugiau metų jie mokėsi), tuo dažniau jie teigė, kad per pastaruosius 12 mėnesių buvo sustabdyti policijos. Pavyzdžiui, apie tai, kad buvo sustabdyti policijos per pastaruosius 12 mėnesių, pranešė 16 % respondentų, kurie mokėsi 5 metus arba trumpiau, 22 % respondentų, kurie mokėsi 6–9 metus, 25 % respondentų, kurie mokėsi 10–13 metų, ir 29 % respondentų, kurie mokėsi 14 ir daugiau metų. Šį dėsnumą galima paaiškinti tuo, kad išsilavinę respondentai yra labiau integruoti į plačiąją visuomenę ir todėl gali būti dažniau stabdomi policijos, nes dirba arba dažnai lankosi vietose, kuriose yra daugiausia gyventojų daugumai priklausančių asmenų. Taigi policija gali stabdyti šiuos asmenis, nes jie tam tikroje aplinkoje laikomi esančiais „ne savo vietoje“⁵. Kitas galimas paaiškinimas yra tai, kad daugiau metų mokėsi žmonės geriau išmano savo teises, todėl galbūt aiškiau supranta, kokias aplinkybes galima laikyti diskriminacinėmis.
- **Užimtumas.** Dirbantys ir bedarbiai respondentai pastaruosius 12 mėnesių policijos buvo stabdomi dažniau (atitinkamai 28 % ir 26 %) nei tie, kurie sakė, kad yra namų šeimininkai (-ės), dirba nemokamą darbą (14 %) arba nedirba jokio darbo (9 %), tarp jų pensininkai ir studentai. Šiuos rezultatus galima geriau suprasti turint omenyje, kad daugiau moterų respondenčių yra namų šeimininkės arba dirba nemokamą darbą; moterys, kaip jau minėjome, yra policijos stabdomos rečiau nei vyrai. Taip pat, sprendžiant iš duomenų apie dalyvių amžių, vyresni kaip 50 metų amžiaus pensininkai policijos stabdomi rečiau nei jaunimas.
- **Tradicinė arba religinė apranga.** Apklausos respondentų paklausta, ar jie viešumoje dėvi tradicinę arba religinę aprangą. Iš gautų rezultatų paaiškėjo, kad tokią aprangą daugiausia dėvi apklausoje dalyvavusios moterys. Vertinant rezultatus pagal lytį nustatyta, kad policija vienodai dažnai stabdo tiek tradicinę ar religinę aprangą dėvinčias, tiek kitaip apsirengusias moteris. Vyrų rezultatai yra tokie patys. Be to, tradicinę aprangą dėvėję ir jos nedėvėję asmenys buvo vienodos nuomonės apie tai, ar policija juos sustabdė dėl etninio skirstymo, todėl atrodo, kad policijos sustabdymai ir žmonių nuomonė apie juos daugiausia priklauso ne nuo aprangos, o nuo asmens tautybės. Panašiu, kad policijos sustabdymo tikimybę ir asmenų nuomonę apie etninį skirstymą labiau lemia ne apranga, o kiti veiksniai, kaip antai vyriška lytis (kartu su tautybe).
- **Valstybinė kalba kaip asmens gimtoji kalba.** Daugiau respondentų, kurių gimtoji kalba yra gyvenamosios valstybės narės valstybinė kalba, mano, kad policija paskutinį kartą juos sustabdė dėl etninio skirstymo (taip mano 46 % valstybine kalba kalbančių ir 33 % ja nekalbančių asmenų). Šį skirtumą galima paaiškinti tuo, kad j visuomenę labiau integruoti respondentai aiškiau suvokia, kada elgesys su jais yra diskriminuojantis.

⁵ Sollund, R. (2006) Racialisation in police stop and search practice—the Norwegian case, in *Critical Criminology*, Vol. 14 No. 3, special issue on 'Ethnic Profiling, Criminal (In)Justice and Minority Populations', 265–292 p.

NUSIKALTIMAI PRIEŠ ASMENIS IR PRANEŠIMAS POLICIJAI APIE NUSIKALTIMUS

Kartu su klausimais apie policijos sustabdymus ir pasitikėjimą policija EU-MIDIS respondentams užduota įvairių klausimų apie tai, ar prieš juos kada nors padarytas nusikaltimas. Respondentų, tapusių nusikaltimo prieš asmenį – užpuolimo, grasinimo ar rimto priekabiavimo – aukomis, klausta, ar jie arba kas nors kitas apie tai pranešė policijai, o jei ne, tai kodėl nepranešė.

8 pav. parodytos visų apklausoje dalyvavusių mažumų respondentų, kurie teigė nukentėję nuo nusikaltimo, nurodytos priežastys, dėl kurių apie paskutinį tokį įvykį (užpuolimą, grasinimą ar rimtą priekabiavimą) nepranešta. Respondentai galėjo nurodyti, kodėl jie nepranešė apie nusikaltimą. Apklausos vykdytojai pagal tai suskirstė jų atsakymus į 11 galimų kategorijų.

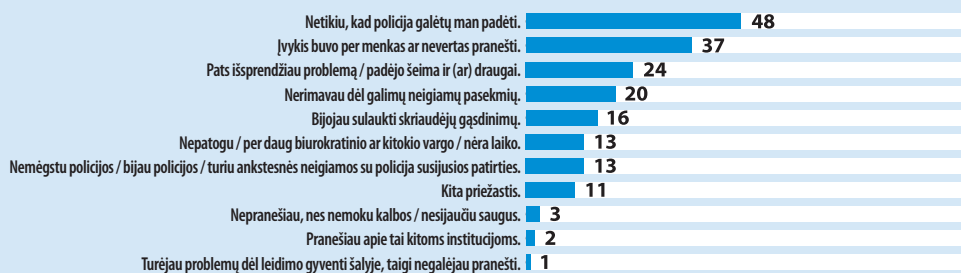
- Kas antra užpuolimo, grasinimo arba rimto priekabiavimo auka (48 %) sakė, kad apie įvykį nepranešė policijai, nes netikėjo, kad policija galėtų padėti.
- 13 % aukų policijai nepranešė apie nusikaltimą dėl esamų kliūčių, pavyzdžiui, laiko trūkumo ar biurokratijos kliūčių.
- 13 % aukų policijai nepranešė apie nusikaltimą, nes nemėgsta arba bijo policijos ir (ar) turi ankstesnės neigiamos patirties, susijusios su policija.

Kaip rodo šie faktai, smurtą patyrusios mažumos menkai pasitiki policijos darbu, kaip viešąja paslauga. Ypač didelį nerimą kelia tai, kad 13 % mažumų respondentų, tapusių nusikaltimų aukomis, policijai apie tai nepranešė dėl to, kad yra labai blogos nuomonės apie ją ir turi neigiamos su jos darbu susijusios patirties. Šiuos rezultatus vertinant kartu su nustatytais faktais apie bendrą pasitikėjimą policija ir mažumų atstovų nuomonę apie tai, ar policija su jais elgėsi pagarbiai paskutinį kartą juos sustabdžiusi, aiškiai matyti, kad daugelis mažumų grupių per menkai pasitiki policijos darbu kaip viešąja paslauga, kuri gali būti jiems naudinga.

Kai kuriose grupėse buvo itin daug žmonių, manančių, kad tapo rasistinių išpuolių aukomis, pavyzdžiui, 18 % visų apklausoje dalyvavusių romų ir 18 % visų afrikiečių iš Afrikos į pietus nuo Sacharos teigė patyrę rasistinį užpuolimą, grasinimą ar rimtą priekabiavimą. Todėl remiantis apklausos metu nustatytais faktais, jog apie nusikaltimus nepranešama policijai, reikia stiprinti pažeidžiamų asmenų pasitikėjimą policija kaip tarnyba, gebančia veiksmingai reaguoti į pranešimus apie rasistinį persekiojimą. Išsamūs per apklausą nustatyti faktai apie konkrečias respondentų grupes, aprašyti pagrindinių rezultatų ataskaitoje (2009), parodė, kokie asmenys itin dažnai patiria, jų manymu, rasistinius nusikaltimus ir apie kokią šių nusikaltimų dalį pranešama policijai, taip pat nustatytos svarbiausios priežastys, dėl kurių apie tokius nusikaltimus nepranešama.

8 pav.

Priežastys, dėl kurių apie paskutinį užpuolimo, grasinimo arba rimto priekabiavimo atvejį nepranešta policijai (proc.)

EU-MIDIS, DD13 ir DE12 klausimai

KAIP NAUDOTI ŠIUOS REZULTATUS?

Šioje ataskaitoje pateikti faktai išryškina kelias problemas, kurias politikai, teisėsaugos institucijos ir mažumų bendruomenės turėtų spręsti vietos, nacionaliniu ir Bendrijos lygmenimis:

- renkant anoniminius suvestinius duomenis apie policijos stabdomų asmenų tautybę ir kitas savybes, pavyzdžiui, amžių, gali būti lengviau nustatyti galimo diskriminacinio policijos stabdomų asmenų skirstymo dėsningumus. Šie duomenys gali padėti pašalinti diskriminuojantį elgesį⁶;
- turint išsamios informacijos apie policijos sustabdymų mastą, dažnį, aplinkybes ir pobūdį, gali būti lengviau nustatyti potencialiai diskriminuojančio elgesio dėsningumus. Ši informacija gali būti naudinga policijai nagrinėjant ir persvarstant savo darbo praktikos klausimus, susijusius su nediskriminavimu ir veiksmingumu;
- reikėtų stengtis rinkti duomenis apie policijos sustabdymo atvejus, kai stabdomi mažumų ir gyventojų daugumos atstovai, kad būtų įmanoma nustatyti ir suprasti galimus elgesio su šiais asmenimis skirtumus;
- nors diskriminacinio etninio skirstymo atvejus yra sunku įrodyti, kai kuriose mažumų bendruomenėse daugelis žmonių mano, kad yra patyrę diskriminacinį skirstymą. Todėl reikia stengtis spręsti šią problemą ir gerinti policijos santykius su mažumomis;
- mažumų atstovai, manantys, kad jie tapo diskriminacinio policijos skirstymo aukomis, policija paprastai pasitiki mažiau nei kitos mažumos, todėl galima manyti, kad vertinant neigiamą policijos veiksmų poveikį reikia kartu stengtis didinti mažumų bendruomenių pasitikėjimą policija;
- atsižvelgiant į apklausos rezultatus, reikia stengtis, kad mažumos aiškiau suprastų, jog policijos darbas yra viešojo paslauga, galinti patenkinti nusikaltimų – ypač rasistinio persekiojimo – aukų poreikius.

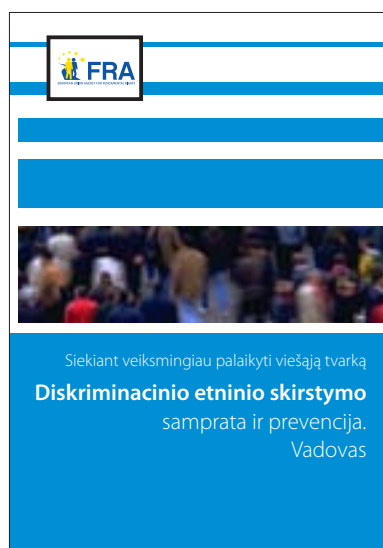
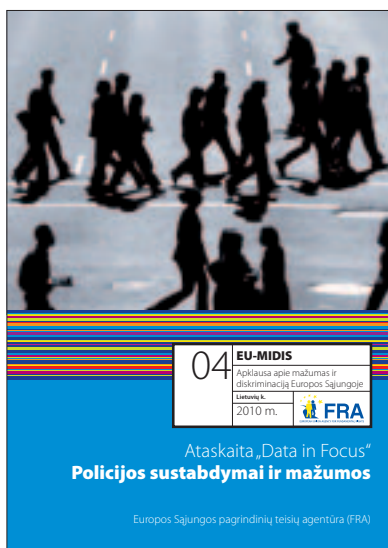
Šios ataskaitos rezultatus reikėtų skaityti kartu su Pagrindinių teisių agentūros 2011 m. leidinyje „Siekiant veiksmingesnio policijos darbo: diskriminacinio etninio skirstymo supratimas ir prevencija. Vadovas“ (2010) nustatytais faktais.

⁶ Atlikus apklausą EU-MIDIS nustatyta, jog vidutiniškai dauguma mažumų respondentų norėtų, kad būtų anonimiškai renkama informacija apie jų tautybę, jei tai padėtų nustatyti diskriminuojantį elgesį.

Ši ataskaita susijusi su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 21 straipsniu dėl diskriminacijos uždraudimo.

Šiose dviejose Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūros (FRA) ataskaitose aptariamos glaudžiai susijusios policijos ir mažumų santykių temos.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra

EU-MIDIS Apklausa apie mažumas ir diskriminaciją Europos Sąjungoje

Ataskaita „Data in Focus“ Policijos sustabdymai ir mažumos

Dizainas: red hot 'n' cool, Viena

2011 - 16 pp., - 21 x 29,7 cm

ISBN-13: 978-92-9192-735-7

TK-30-09-255-LT-C

DOI: 10.2811/45321

Daug informacijos apie Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūrą galima rasti internete. Informacijos galima rasti FRA svetainėje (<http://fra.europa.eu>).

© Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, 2010
Atgaminti leidžiama nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.

Leidinyje pateiktas nuotraukas galima naudoti ar atgaminti tik jų autorių teisių turėtoji leidus.

© Aaron Kohr - Fotolia.com

ISBN 978-92-9192-735-7

9 789291 927357

TK-30-09-255-LT-C

APSILANKYKITE:

<http://fra.europa.eu/eu-midis>

TAIP PAT SKAITYKITE:

EU-MIDIS Main Results Report

Trumpai apie EU-MIDIS

Data In Focus 1: The Roma

Data In Focus 2: Muslims

Data In Focus 3: Rights Awareness
and Equality Bodies

TECHNICAL REPORT (ON-LINE)

SURVEY QUESTIONNAIRE (ON-LINE)

Leidinių biuras